

MITUNA MPE BIYANO (VIH/SIDA)

VIH nde nini?

Ezali mikolobe (virus) oyo ememaka SIDA. VIH (to VHI+) elingi kolakisa mikolobe oyo asilisika bokasi ya ba sodo ya kati ya nzoto oyo ebatelaka moto. Moto akoki kozwa VIH na lolenge misato : Na bosangisi nzoto, na bosangisi makila, mpe kowuta epayi ya mama koleka epayi ya mwana (Mama-Mwana). Ezali na lolenge ya ba mayi ya nzoto oyo etambwisaka mikolobe yango (virus) : makila, momboto to mayi ya mobali, mayi ya basi, mpe mabele ya mama. VIH ebebisaka malembe malembe ba biteni ya nzoto oyo esungaka biso komibatela na maladi.

SIDA nde nini ?

SIDA elingi kolakisa syndrome d'Immuno-Déficiencie. Ezali na lolenge mibale oyo ezali kolimbola ndenge tokoki koyeba ete boto songolo to pakala azali na SIDA. Na baminganga, examen na machini na bang onde ekolakisa ete na kati ya makila ezali na virus to mikolobe oyo ezali kopanzana na nzoto. Soki ezali ya kopanzana na nzoto nde moto yango azali na SIDA. Ndimbola mosusus ezali pona baye bazali na machini ya ba minganga te mpona examen ya makila. Na tango wana, tokoyeba ete moto oyo azali na virus to mikolobe, ezali na SIDA soki akomi na maladi makasi.

Bato banso oyo bazali na mikolobe (virus) bazali mpe na SIDA ?

Te, moto mosusu akoki kozala na VIH kasi azali na SIDA te. SIDA, ezali eyano to mbano ya VIH, mpo VIH nde ezali motumboli. Bato oyo bazali na virus mingi mingi bazalaka na nzoto malamumu (bokolongono) yambo ete virus alembisa nzoto na bango kino bakokoma na bokono na bopete. VIH lelo ezali tina ya liwa na SIDA te. Ezali bokono mosusu oyo ekoki koya na sima nde ememaka na liwa, ndakisa kosukosu, malaria, mpe misusus.

Ndenge nini VIH epesamaka ?

Mikolobe ekoki kopesama na lolenge misato (bosangisi ya nzoto, bokutani ya makila, mpe kowuta epayi ya mama kino epayi ya mwana) mpe esengeli toyeba makambo nyoso oyo ezali kokoma. Bopesi ya mikolobe esalemaka tango moto oyo azali na yango akutani na moto oyo azali na yango te, esalemaka na lolenge misato oyo totangi likolo, moto wana apesi moto mosusu. SIDA 85% ya bato ya VHI bazwi yango na bosangisi nzoto.

Ndenge nini esengeli na ngai komibatela mpo na zwa VIH te ?

Ya liboso ezali ya koyeba soki ozali na virus. Soki oyebi nde ekosunga yo oyeba lolenge ya komema to ya kotambwisa bomoi na yo. Basi ya zemi bakoki kolanda kisi ya minganga mpona kokitisa libaku ya kopesa bokono epayi ya bana na bango. Ba lopitalo ebele epesaka bakisi yango ofele. Tokoki mpe kotokisa bisaleli na biso oyo ekoki kozokisa to kotobola moto, mpona koboma mikolobe. Lolenge ya kosala malamumu ezali, koboya kokabola na moto mosusu esaleli moko. Pona komibatela na bosangisi nzoto esengeli, kosangisa nzoto se na moto moko oyo azangi VIH, tokoki mpe kokanga posa ya nzoto ebeli te, esengeli mpe koyeba soki moto oyo bozali na ye azali na virus (mikolobe) mpe komibatela to kosalela kondomi (condome).